

Lilien rajza

A MAGYAR ZSIDÓ HADI ARCHIVUM

IRTA: DR. FÓNAGY ÖDÖN

Évek suhannak el felettünk és mi, bízva, de remegő gonddal lessük a döcögve késlekedő holnapot. A holnapot, amely a mánál jobban megközelíti a világfelfordulás békére hajlásának vágyva vágyott bekövetkeztét.

A világtörténelem legborzalmasabb időszakát éljük át. Háboru ennyire, mint a mostani, még nem markolt bele egy nemzedék húsába. Amíg a világtörténelem eddig lezajlott csatája, minden háboruja és hadviselése aránylag csak kevés véráldozatot követelt, egy-egy ország férfilakosságának csak csekélyebb hányadát állította a csatasorba, addig a most duló rettenetes, küzdelmes idők fegyver alá hívták a hadviselő államok majdnem minden fegyverfogásra képes férfiát.

Teljességében a magyar zsidóság is először veszi ki részét az élettusában. A magyar zsidó ma époly tényezője a csatavonalaknak, mint az országnak bármelyik más hitet valló fia. A mesék, a felfogás, hogy a zsidó nem való katonának, ködként szertefoszlottak. A mai nagy idők megmutatták és mutatják, hogy a zsidó fiú bátor és erős, nem csupán eszes. De, mert eszes is, a modern katona kvalitásaiban bárki fiával büszkén kiállja a versenyt. Magyar szívvel, magyar zsidó szívvel lelkesül a hazáért, a királyért, a harci dicsőségért!

A zsidó fiú, a zsidó katona immár ország és világ előtt megszerezte a jogot, hogy őt és fajtát magasan megbecsüljék. Hozsánna illeti őket!

„Száll az ének szájról-szájra!”

Az ének, a rege, a legenda, a történelem, a dicsőség.

És nem szabad, hogy közülök egy is valamikor a feledés homályába merüljön! A magyar zsidó vitézségének, dicsőségének örökkön ragyogó emléket kell állítani!

A mindnyájunk lelkét átfogó ez óhajtnak először adott szavat közéletünk egyik vezérlő egyénisége, a magyar zsidóság szívben és lélekben kimagasló alakja, *tiszasülyi Polnay Jenő*, amidőn már az 1914. év őszén *Dr. Patai József*hez, mint a legelőkelőbb és legolvasottabb zsidó folyóiratnak, a „*Múlt és Jövő*”-nek kiváló érdemű szerkesztőjéhez a következő sorokat intézte:

IGEN TISZTELT SZERKESZTŐ ÚR!

„A harc mezején küzd a magyar becsületért és a haza védelmében az ország színe-virága, ifjúsága, és a küzdők sorában vitézül a zsidó fiatalság.

Legendák szállnak szájról-szájra a hőstettekről, amelyeknek dicsősége zsidó testvéreink homlokát koszoruzza.

Lobogó hazaszeretet, lelkes elszántság ül arcaikra, amikor rettenthetlen bátorsággal és félelmet nem ismerő szívóssággal küzdenek, nemes ambíciótól vezetve, az első sorokban.

Egyéniségek, hősök ők majdnem mindannyian! Évezredeknek megfinomult kultúrája teszi őket képessé, hogy a tömegeből kimagasodva, a tudatos érzés erejével váltsák valóra, a szent eszmények és maguk dicsőségére, mindnyájunk reménységét.

És eljövend a háboru minden bizonyonnyal dicsőséges vége is. Hazatérnek a mi diadalmas apáink, testvéreink és fiaink a szörnyűséges csatákból és büszke szívvel fogadja őket keblükre a haza, a szülő, a hitves és a gyermek. Akik pedig ott véreztek el a dűlő csatákban a harcmezőn, rokonaink és barátaink, — fájdalmas könnyek öröktik meg dicsőséges emlékezetüket.

Az 1914. évi borzalmas nagy világháborúnak emléke megmarad soká, talán örökre a szívekben. De az idők során elporlódnék sok-sok történelmi értékű esemény, amelynek hallatára ma hazafiúi zsidó szívünk büszkén lángol fel.

Mert a tartalomban gazdag zsidó kultúra diadalát látom abban, hogy fiaink a harcban is kiválóságuknak oly sok tanujelét adják.

Ez indít arra, hogy Önhez, igen tisztelt Szerkesztő Úr, aki becses lapjában a modern zsidó ideáljának eléréséért oly kitartó és kiváló tevékenységet fejt ki, azzal a kéréssel forduljak, találna módot arra, hogy összegyűjthessük részben a háborúban aktív részt vett zsidóság pontos számadatait, részben az egyes, megörökítésre alkalmas kiemelkedőbb eseményeket, amelyek öntudatosan hirdetni fogják, hogy a magyar fiatal zsidóság nemcsak a megfelelő arányszámban, de az egyéni kiválóság, bátorság és minden hadi erény megnyilvánításával veszi ki részét hazánk nagy küzdelmében.

Az volna az óhajom, hogy a Mult és Jövő organizációja útján tudomást szerezzünk minden zsidó katonáról, aki a haza védelmében a most dűlő háborúban részt vesz, valamint mindazokról az eseményekről és dicső harci tettekről, amelyek egyes hitsorsosaink nevét kiemelik, hogy az így egybegyűjtött adatok, mint a mai fiatal magyar zsidóság monumentális emlékműve, minden időközön által hirdessék, hogy a magyar zsidó, amint minden más téren, úgy fegyverrel is épügy tud szolgálni a hazának, mint bármelyik más fia.

Láthassák, olvashassák unokáink és későbbi leszármazóink is, hogy ebben a világrendítő nagy időben a magyar zsidó kötelességteljesítése hogyan állotta meg helyét és szolgáljon a mának zsidó ifja minden időközön által a hazaszeretet példaképeül“.

A „*Mult és Jövő*“ 1914. évi december havi számában Dr. Patai József szerkesztő tiszasülyi Polnay Jenő levelét a következő kíséző méltatással tette közzé:

„Az öntudatos zsidó érzésről tanuskodó levél bizonyára az egész magyar zsidóság lelkében hálás visszhangra talál. Nagyfotosságú és mindenkép életrevaló indítványával pedig mindjárt akcióra is késztetett bennünket. Azt hisszük, a levélben kifejtettek után fölösleges lesz újra reámutatni arra, hogy az általános történelmi szemponton felül mekkora fontossággal bír a magyar zsidóságra nézve annak a kimutatása, hogy az 1914-iki nagy esztendő világháborujából milyen mértékben és mennyi dicsőséggel vette ki a részét. A háboru magyar zsidó vonatkozású adatainak történelmi objektivitásu feldolgozása valóban „a mai fiatal magyar zsidóság monumentális emlékműve“ lesz és hozzátehetjük: az egész magyar zsidóságnak mintegy vitézségi érme, hadi-

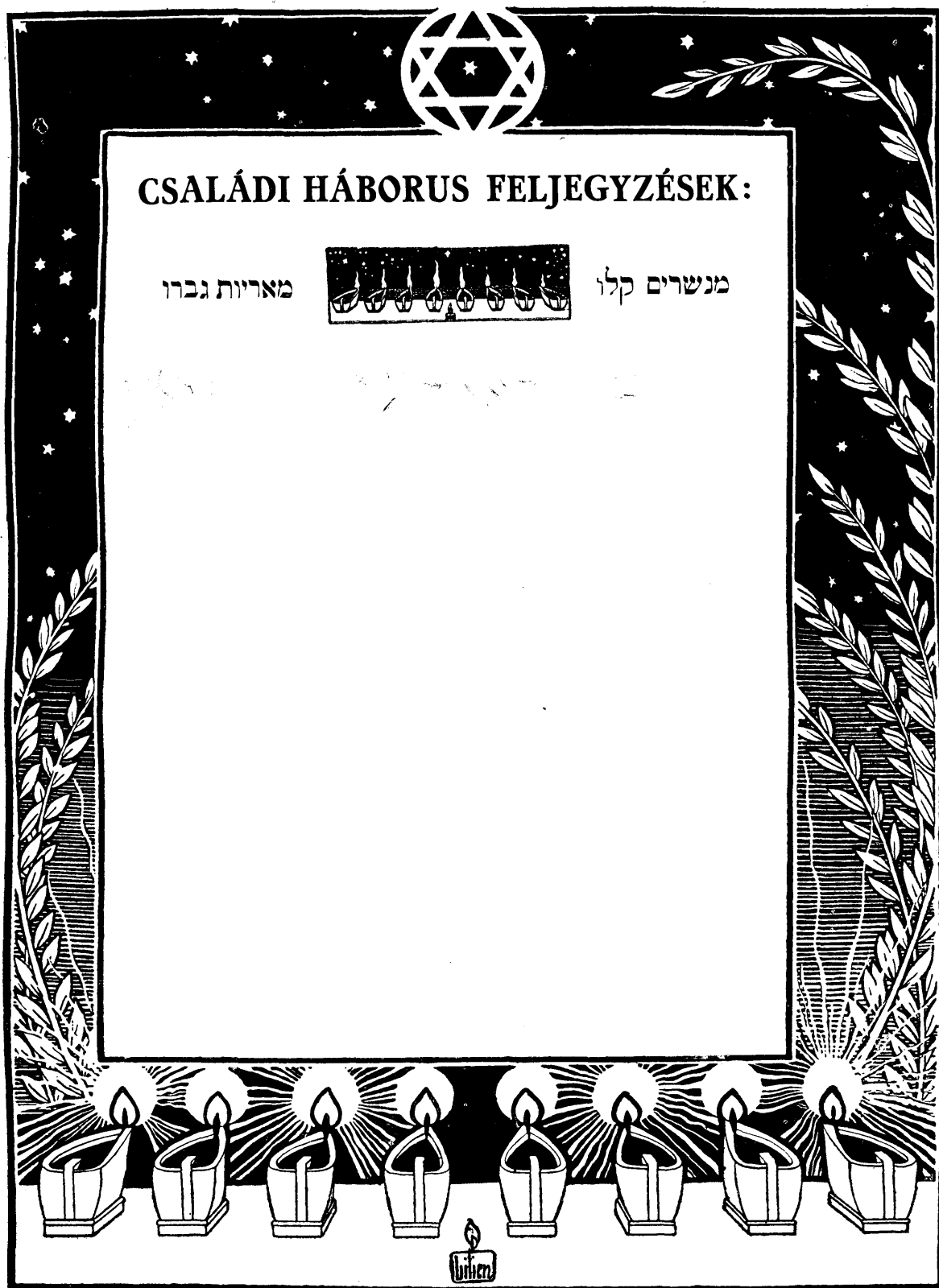
ékítménye. Büszkén mutatunk rá arra a műre, amely a magyar zsidóknak a 48-as szabadságharcban való szerepét mutatja ki és foglalja össze. És akkor még csak a zsidóságnak egy kis töredékéről lehetett szó, hiszen akkor még nem volt magyar szabadságban nevelkedett fiatal zsidó generáció. Ma egy felszabadult makkabeusi nemzedék siethetett a zászlók alá, és ha harcaikat, hősi tetteiket összegyűjtjük, valóban impozáns nemesi oklevelet adunk a magyar zsidóság kezébe.

A Mult és Jövő szerkesztősége elhatározta tehát, hogy a megtisztelő felhívásnak nyomban eleget tesz, a pontos adatok beszerzésére és az anyag gyors összegyűjtésére bizottságot alakít, tiszasülyi Polnay Jenő levelét különlenyomatban sokszorosítja és egy felhívással kapcsolatban az egész országban szétküldi; az összes zsidó táborigazgatókhoz egyben megkeresést intézünk, hogy részünkre sürgősen anyagot, adatokat gyűjtsenek, olvasóinkat pedig ezen az úton kérjük, hogy a nagyfontosságú mű létrehozásában minden erejükkel segítségünkre legyenek és küldjék be hozzánk minél előbb a rendelkezésükre álló anyagot, zsidó katonák neveit, adatait, táborigazgató leveleit, zsidó hősök eseteit, fotográfiáit és esetleg egyéb idevágó képeket. Minden beküldött dokumentum eredetijét a reprodukálás után sértetlenül visszajuttatjuk a tulajdonosokhoz, vagy ha erre feljogosítanak bennünket, átadjuk a Magyar Zsidó Múzeumnak“.

Az akció ezzel megindult. A „Mult és Jövő“ következő számában Dr. Hajdu Miklós lelkes vezércikkben üdvözölte tiszasülyi Polnay Jenő indítványát, amelyhez a magyar zsidó közélet számos kiválósága csatlakozott. „Semmi kétség — írja Dr. Hajdu a Mult és Jövő 1915. januári számában — e monumentális emlékmű, aminek a fundamentumát Polnay Jenő jövőbe tekintő és multat becsülő gondolata megrajzolta, el fog készülni. A magyar zsidóság etikai és kulturális érdekei követelik, hogy a történelmi értékű feladatnak mindenki önkéntes munkatársául szegődjék. Így is lesz nyilván. A Mult és Jövő nagy kulturprogramjához méltó feladatot végez, mikor ezt a monumentumot a magyar zsidóság ezreinek adja át“.

A Magyar Zsidó Hadi Archivum megalakulását időközben még sürgősebbé tette az a körülmény, hogy a hős-kultuszt az egyszerre mindenfelé felburjánzó üzleti vállalkozások hiú háryjánoskodást tenyésztő ártalmas tendenciák felé terelték és attól kellett tartani, hogy a személyi hiúság túlzott ápolása a nevetségesség színében tünteti majd fel az egész magyar zsidóságot. Kellott tehát teremteni egy fórumot, amely az adatokat minden melléktekintettől mentesen, szigorú objektivitással és történetkritikai rendszerességgel gyűjti a kultúrhistoria számára. Közhitelű adatok archivumát kellett teremteni, amely minden hőskultuszt gyümölcsötető vállalkozástól távol állva, tárgyilagosan elő akarja készíteni a talajt a jövő számára és ha szükségesnek látja, hogy időről-időre egy-egy kiadvánnyal lépjen a közönség elé, teszi ezt olyképen, hogy a magyar zsidóság díjtalanul jusson hozzá.

A Magyar Zsidó Hadi Archivum szervezését és munkálkodását irányító Bizottság rövidesen megalakult, a mozgalom megindítója, tiszasülyi Polnay Jenővel élén a magyar zsidóság több érdemes és neves tagjából álló következő elnökséggel: Dr. Alexander Bernát, egyetemi tanár, dr. Bánóczy József, tanítóképzői igazgató, dr. Blau Lajos, szemináriumi igazgató, báró Dirsztay Béla, dr. domonyi Domony Móricz, dr. Fejér László, min. tanácsos, dr. Fodor Ármin, kuriai bírósági elnök, dr. Hajdu Miklós szerkesztő, dr. Hevesi Simon főrabbi, báró Kohner Adolf, báró Kornfeld Pál, dr. Kunos Ignác, a Keleti Akadémia igazgatója, dr. Marczali Henrik egyetemi tanár, dr. Mezei Mór az Orsz. Iroda elnöke, dr. Munkácsi Bernát tanfelügyelő, dr. Patai József szerkesztő, lovag Schweitzer Ede altábornagy, boglári Simon Jakab udvari tanácsos, dr. Stein Emil igazgató, dr. Vadász Lipót államtitkár, Vészi József szerkesztő és csepeli Weisz Manfréd főrendiházi tag.

Lilien : EMLÉKLAP CSALÁDI HÁBORUS FELJEGYZÉSEK SZÁMÁRA

Az Országos Bizottság, amelybe az idők során úgyszólván a magyar zsidó közélet nevesebb férfiai lelkes csatlakozással tömörültek, az 1915. év február havában kibocsátotta a hazai zsidósághoz az itt olvasható felhívást:

FELHÍVÁS A MAGYAR-ZSIDÓ HÁBORUS DOKUMENTUMOK GYŰJTÉSÉRE.

Minden idők legvéresebb történetét éljük. Ilyen gigászi méretei egyetlen kor küzdelmeinek sem voltak és reméljük, hogy nem is lesznek. E rendkívüli korszaknak rendkívüli történetíróra lesz szüksége, aki majd a hatalmas adathalmaz anyagából készíti el nagy művét, a legádázabb ember-tusa igaz históriáját.

Am az eljövendő historikus számára a mai nemzedéknek kell összegyűjtenie az adatokat. Nekünk, akik a történelemben benne élünk, kell feljegyeznünk a nagy kor apróbb-nagyobb eseményeit. Nekünk kell egybehordanunk az építőanyagot, hogy felépülhessen a nagy piramis, amely megállítja az időt.

És e nagy históriai feladatból, amelyet vallás- és fajkülönbség nélkül az egész nemzetnek kell elvégeznie a jövő számára, a zsidóságnak is meg kell munkálnia a maga részét. A magyar zsidóságnak is össze kell gyűjtenie a történet számára a nagy háboruban való kombattáns szerepének adatait, dokumentumait, tárgyi, személyi, katonai, gazdasági, társadalmi, emberbaráti, etikai jelenségeit. A Magyar Zsidó Múzeum méltó kereteibe beillesztendő *Hadi Archivumot* alapítottunk tehát, mely rendszeres, teljes és egész foglalatát fogja adni mindannak, ami vonatkozásban van nagy nemzeti küzdelmünknek a zsidóságot érintő mozzanataival. Kultúrhistoriai értékeink között a legkiválóbb és egyben a legragyogóbb is lesz, ha szisztematikus és céltudatos adatgyűjtés tárgyilagos kritikáján átszűrt egybefoglaló anyag állapítja meg: miként vette ki részét a nemzettest nagy egészének hősi munkájában a magyar zsidóság, melynek az egyetemes védkötelezettség harci próbájában igaz nagy méreteiben legelőször nyílt ma alkalmá megmutatnia, hogy hadierényeiben is méltó fia hazájának.

A magyar zsidóság etikai és kulturális érdekei követelik, hogy a históriai értékű feladatnak mindenki önkéntes munkatársul szegődjék, hogy a magyar zsidóságnak e monumentális emlékműve minél előbb elkészülhessen. Nem könyvkiadásról van szó, hanem a mindenfelé szétszórta és könnyen elkallódható értékes históriai anyagnak egybegyűjtéséről, kritikai rendezéséről és megőrzéséről egy nagy történelmi öklevel- és adattárban, amelyből majd minden idők historikusai meríthetnek.

Mély tisztelettel arra kérjük tehát, kegyeskedjék a rendelkezésére álló anyagot, adatokat, képeket, feljegyzéseket, dokumentumokat lehetőleg eredetiben az Archivum részére beküldeni, illetőleg minél többeket a kérdőívek kitöltésére s a dokumentumok gyűjtésére és beküldésére buzdítani.

A beérkező anyagot a „Múlt és Jövő“ szerkesztőségében (Budapest, VI., Podmaniczky-utca 6.) gyűjtjük össze; elrendezése után pedig, mint „Magyar Zsidó Hadi Archivum“-alapítványt örökletétül a Magyar Zsidó Múzeumhoz csatoljuk.

A MAGYAR ZSIDÓ HADI ARCHIVUM ELNÖKSÉGE NEVÉBEN:

tisztsülyi Polnay Jenő
dr. Alexander Bernát
dr. Fodor A. curiai bíró
dr. Mezei Mór
Vadász Lipót
báró Dirsztay Béla
dr. Bánóczy József
báró Kohner Adolf

dr. Hevesi Simon
dr. Munkácsi Bernát
dr. Blau Lajos
báró Kornfeld Pál
boglári Simon Jakab
lov. Schweitzer Ede altábornagy
dr. Hajdu Miklós

dr. Patai József
dr. Kúnos Ignác
dr. Stein Emil
dr. Fejér László min. tan.
Marczali Henrik
csepeli Weisz Manfréd
Vészi József
dr. domonyi Domony Móric

A MAGYAR ZSIDÓ HADI ARCHIVUM ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA NEVÉBEN:

Adler Lajos hitk. elnök Bpest,	dr. Guttmann Mihály, Budapest	dr. Richtmann Mózes, Budapest
dr. Adler Vilmos, Hatvan	dr. Herczog Manó, Kaposvár	Rosenfeld József, Galgóc
alsóterényi Auer Róbert, Bpest	dr. Heves Kornél, Szolnok	dr. Rubinstein Mátyás, Szekszárd
Alapi Béla, Budapest	dr. Jordán Sándor, Szatmár	Serényi Samu, Budapest
dr. Bande Zoltán, Kispest	dr. Kahan Niszon, Budapest	dr. Schönfeld József, Budapest
Bárd Rezső, Budapest	Kaczér Illés, Budapest	dr. Silberfeld J., Békéscsaba
dr. Bernstein B., Nyiregyháza	dr. Kálmán Ödön, Jászberény	dr. Singer B., Szabadka
dr. Braun Salamon, Budapest	dr. Kecskeméti Armin, Makó	dr. Singer J., Temesvár
dr. Blumgrund Naftali, Abony	dr. Kecskeméti L., Nagyvárad	dr. Singer Leó, Várpalota
Büchler Márton, Orosháza	dr. Kelemen Adolf, Fogaras	dr. Schwarz Benjámín, Budapest
dr. Büchler Sándor egyetemi m.	dr. Kiss Arnold, Budapest	dr. Schwarz Mór, Győr
tanár, Keszthely	dr. Klein Dezső, Nyitra	dr. Schweiger Lázár, Eger
dr. Deutsch Ernő, Karánsebes	dr. Klein Sámuel, Érsekújvár	dr. Schönwald K., Tapolca
Deutsch Jenő, Nemesszalók	dr. Kohlbach Bertalan, Budapest	dr. Spiegel Armin, Esztergom
Deutsch Vilmos, Budapest	dr. Krausz Ignác, Kőrmend	dr. Steinherz J., Székesfehérvár
dr. Drechsler Miksa, Temesvár	dr. Krieshaber Béla, Erzsébetfalva	dr. Steiner Vilmos, Hátszeg
Duschinszky Mihály, Rákospalota	Kramer M., Budapest	Stern Abrahám, Budapest
Ekstein Márk, Kassa	Lebovics József, Mágocs	dr. Temesváry Rezső, Budapest
dr. Enten Manó, Kassa	dr. Liebermann Jakab, Léva	dr. Vajda Béla, Losonc
dr. Eisler Mátyás, egyet. m.	Liebermann Manó, Budapest	dr. Vágvölgyi Lajos, Arad
tanár, Kolozsvár	Lemberger Izsák, Rozsnyó	dr. Venetiáner Lajos, Ujpest
Farkasházy-Fischer V., Gyula	dr. Löwy F., M.-vásárhely	Viola Miksa, Budapest
Feigl L. H., Gyöngyös	dr. Löwinger Adolf, Szeged	dr. Visontai S. udv. tanácsos,
dr. Flesch Armin, Mohács	dr. Lukács Leó, Budapest	Budapest
Fleischel Sándor, Budapest	Mandel Bernát, Budapest	dr. Weiler Ernő, Budapest
dr. Fónagy Ödön, Budapest	dr. Molnár Ernő, Budapest	dr. Weisz Miksa, Budapest
dr. Frank József, Fiume	dr. Neumann Ede, Nagykanizsa	enyingi Wertheim Armin,
dr. Frisch Armin, Budapest	dr. Neumann József,	Székesfehérvár
dr. Fürst Aladár, Székesfehérvár	Szepsiszentgyörgy	dr. Weiskopf A., Rózsáhegy
dr. Gerstl I., Nagyszentmiklós	dr. Pap Lajos, Brassó	mucsinyi Wohl Rumi Adolf,
dr. Goldfahn, Bácsstopolya	dr. Pollák Miksa, Sopron	Losonc
Goldschmiedt Lipót, Budapest	dr. Pfeiffer Izsák, Sümeg	Wolf Sándor, Kismarton

A szervezés és adatgyűjtés lázas munkája azóta szakadatlanul folyik. Egy egész iroda dolgozik e célra igénybevett *Falk Miksa-utca 20. sz.* alatt levő helyiségben a folyamatba tett adatgyűjtés keretében szétküldött felhívások és megkeresések folytán napról-napra beérkező óriási adathalmaz feldolgozásán és csoportosításán, kiterjedt nagy levelezésén, a további szorgalmazások és kutatások nagy munkáján.

A Magyar Zsidó Hadi Archivum, anyaga teljes összegyűjtése és elrendezése után, kiegészítő része lesz a Magyar Zsidó Múzeumnak, amelyben külön termet fog majd elfoglalni. Az Archivum és a Múzeum viszonyát megvilágítja a Múzeum elnökségének következő levele:

A MAGYAR ZSIDÓ HADI ARCHIVUM-BIZOTTSÁG

tekintetes Elnökségének

nagyságos tiszasülyi Polnay Jenő elnök úrnak

Budapest.

Mai napon érkezett b. átiratukból hálás örömmel vettük a Tekintetes Elnökségnek ama szíves értesítését, hogy a Magyar Zsidó Hadi Archivum bizottsága az általa gyűjtendő dokumentumokat és történelmi anyagot a Magyar Zsidó Múzeumban fogja örök letétbe helyezni.

Csak meleg köszönettel adózhatunk az Archivum-Bizottságnak eme nemes elhatározásáért, amellyel múzeumunkat felkarolni és értékét ily nagybecsű anyaggal gazdagítani óhajtják. Amikor nagylelkű ajánlatukat ezennel elfogadjuk, a zsidóságért és a múzeum érdekében kezdett akciónak a legteljesebb sikert kívánjuk.

A Magyar Zsidó Múzeum büszkén mondhatja magáénak azokat az eddig még szerény mennyiségű ereklyéket, amelyeket az 1848-as nagy nemzeti szabadságharcunknak korából sike-

rült összegyűjteni. Mennyivel gazdagabb és sokoldalúbb lesz ez az anyag, amelyet az Archivum Országos Bizottságának buzgó munkája már most, az események zajlása közepette kezd rendszeresen gyűjteni és rendezni. A jövő historikusa értékes kincseket fog meríteni az Archivumból, azok pedig, akik a dokumentumokat beküldik, könnyebben válhatnak meg az ereklyétől abban a megnyugtató tudatban, hogy azokat a Magyar Zsidó Múzeum fogja örök időkre megőrizni és egyben mindenki számára hozzáférhetővé tenni.

Felekezeti és kulturális feladatokat szolgáló Múzeumunkat egyébként is nagylelkűségükbe ajánlva, a tekintetes Bizottságnak ismételt köszönetünket kifejezve, vagyunk kiváló tisztelettel

Budapest, 1915. március hó 16.

A Magyar Zsidó Múzeum elnöksége:

Dr. Mezey Ferencz, s. k.

Székely Ferencz, s. k.

Minthogy a magyar, osztrák és német seregek együtt harcolnak és a szálak oly sok helyen egybefűződnek, a Magyar Zsidó Hadi Archivum összeköttetést létesített a Bécsben és Berlinben alakult Zsidó Archivumokkal is, hogy bizonyos anyagot esetleg illetékesége szerint kicserélhessenek és egymást kölcsönösen kiegészíthessék. A bécsi „Jüdisches Kriegsarchiv“ elnöksége a következő levelet intézte dr. Patai Józsefhez:

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

A Magyar Zsidó Hadi Archivum alapításának híre nagy örömmel töltött el bennünket. Különösen örvendünk, hogy az Archivum ilyen impozánsan, a kezdeményező Mult és Jövőhöz méltóan indult meg. Szíves kollegiálitással üdvözljük Önöket, kívánjuk Önöknek közös ügyünk érdekében a legjobb sikert, ami ilyen fényes kezdés után semmiesetre sem maradhat el. Azt hisszük, nem kell még külön hangsúlyozni, hogy nagy örömünkre fog szolgálni, ha munkánkban találkoznunk fogunk. Ezt remélve, vagyunk kiváló tisztelettel

Wien, 1915. március hó 12.

a „Jüdisches Kriegsarchiv“ vezetősége nevében:

Dr. Bierbaum.

Ing. Stricker.

A Magyar Zsidó Hadi Archivum a munka helyes beosztása szempontjából *anyaggyűjtési, múzeumi, történeti és oklevélhitelesítő* szakosztályt létesített. A legfőbb munka természetesen egyelőre az anyaggyűjtés, amelynek a háboru alatt tulajdonképen csak az útját lehet egyengetni. Mert hiszen, ami ma statisztikai adat, az holnap, az újabb behívások és változások folytán már érvényét veszti és így az Archivum anyaga folytonosan újabb meg újabb kiegészítésre szorul. Az igazi munka tulajdonképen csak a háboru után kezdődik, amikor minden tekintetben tisztábban is fogunk látni. Ha az adatok együtt lesznek, azt hivatalosan át fogják vizsgálni és hitelesíteni, amire az Archivum vezetősége illetékes helyen már ígéretet is kapott.

Az adatok összegyűjtésére a Bizottság íveket szerkesztett, amelyek a következő rovatokat tartalmazzák:

A) KÉRDŐ-IV.

A város vagy község neve? — Megye? — A zsidó lakosság lélekszáma? — Az összlakosság lélekszáma? — Hány katona vonult be a városból vagy községből összesen? (Megtudható a község házában a katonai ügyosztálynál.) — Hány zsidó katona vonult be? — tiszt — altiszt — köz-

katona (Kérjük lehetőleg a külön teljes névsort a B) kérdőív szerint.) — A bevonult zsidó katonák közül hány sebesült meg? — Hány esett el? — Hány tűnt el vagy esett fogságba? — Hány kapott kitüntetést? (Kérjük lehetőleg külön a teljes névsort és az érdekesebb sebesülésekről, elesésekről, hőstettekről, kitüntetésekről szóló bővebb leírást, továbbá az elesettek és kitüntetettek arcképeit és tábori leveleit.) — Milyen hadi jótékonytságot fejtett ki a hitközség a háboru alatt? (Lehetőleg számszerű adatokkal, hány sebesültet látott el, hány katonának hány hozzátartozóját támogatta, milyen adományokat adott, templomi felajánlások, hadi kölcsön stb.) — Milyen zsidó intézmények gyakoroltak még itt hadi jótékonytságot és milyen mértékben? (Lehetőleg számokkal feltüntetve). — Egyesek kiemelkedőbb hadi jótékonytsága a községben. — Jegyzetek. — Aláírás.

B) KÉRDŐ-IV.

A bevonult katona neve? — Foglalkozása? — Lakóhelye? — Születési helye és ideje? — Családi állapot? — Nőfiennél a szülők neve és foglalkozása? — Csapatteste és ezrede? — Szolgálati minősége, rangja? — Sebesülési helye és minősége? — Kitüntetése? — Kiváló események és haditények, melyekben részt vett? — Elesett mikor? és hol? — Megjegyzés. — Kérjük az elesett és kitüntetett zsidó katonák fényképét, elestének vagy kitüntetésének részleteivel együtt, továbbá érdekesebb tartalmu hátrahagyott tábori leveleiket, szintúgy leveleket, bizonyítványokat, melyeket felebbvalóiktól, csapattesttől, parancsnokoktól ők vagy hozzátartozóik kaptak (eredetiben vagy másolatban).

Ezeket a kérdőíveket, valamint az adatgyűjtéshez szükséges egyéb nyomtatványokat és utbaigazításokat az Archivum ezrével küldte szét az országba, községekhez, intézményekhez és egyesekhez, ahonnan azután kitöltve kerülnek vissza az Archivumhoz, amely bárkinek kívánságára készséggel küld újabb kérdőíveket. (Cim: Magyar Zsidó Hadi Archivum, Budapest, V. Falk Miksa-utca 20.)

Az Archivum-bizottság időnként üléseket tart, amelyeken a munkálatok kiterjesztésének és irányításának teendőit beszéli meg.

Egy ilyen ülésen, vetette fel dr. Hevesi Simon az eszmét, hogy az Archivum és az Omike együttesen adjanak ki egy Háborus Almanachot, amely méltóképen megőrökítse a magyar zsidóság érzelmeit és cselekedeteit a háboru alatt. Az elnökség, tiszasülyi Polnay Jenővel az élén nagy lelkesedéssel és áldozatkészséggel tette magáévá az eszmét. Egyben elhatározták, hogy az Almanachot minden üzleti látszattól is távortartva, díjtalanul küldik meg az Omike összes tagjainak, könyvtáraknak és az összes köz- és kulturintézményeknek, igyekezni fognak, hogy a művet minél szélesebb rétegeknek tegyék díjtalanul hozzáférhetővé és ez az elv fog dominálni mindenkor, ha a Magyar Zsidó Archivum egy-egy kiadványt fog közrebocsátani.

Az Archivum munkálatainak előrehaladásáról különben a Mult és Jövő állandóan értesíti a magyar zsidóságot.

Mi, szerény munkásai a mélyreható, új, kultúrintézménynek, emelkedett öntudattal bízunk abban, hogy a magyar zsidóság nem csupán mai generációjának, amelynek a szürke rovatolással és az egyre duzzadó irat- és okmánycsomók rendszerbehelyezésével örökkön ragyogó dicsőségét zengjük, hanem az eljövendő nemzedékeknek is, de különösen a mai nagy idők történetírójának jó szolgálatot teszünk.

